

Izhaja vsak
mesec na
2 polah in
velja za celo
leto 4 gl.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Uredništvo
in opravništvo
nahajata se v
frančiskan-
skih ulicah,
št. 16.

Novi zakoni.

Dr. A. M. — Neozirajoč se na politične stranke, je ministerstvo Taaffejevo nastopilo pot, katero nastopiti je obljubilo v prestolnem govoru. Temu priča so načrti novih zakonov in besede, katere je govoril grof Taaffe v zadnjih sejah državnega zbora.

Ravno sedaj se posvetujejo postavodajoči faktorji o načrtu zakona zoper oderuštvo, katerega naslov se glasi: Pomoč proti nepoštenemu ravnanju pri kreditnih zadevah.

Enak zakon izšel je 19. julija leta 1870 za Galicijo. Kakor vlada in poljski poslanci trdijo, imel je ta zakon najboljši vspeh. Po vladnem načrtu naj bi se taka postava sklenila tudi za celo cesarstvo. Mi to z največjim veseljem pozdravljamo.

V naših deželah peša kupčija in obrtnija; vir vsega dobička iskati se mora naposled le pri kmetu in pri malem obrtniku.

Kmeta so brezmejno dovoljena parceliranja zemljišč, slabe dedinske razmere, velike pristojbine, davki, eksekucijski stroški, drago pravdanje, slabe letine in druge nezgode skoraj uničile. Mali obrtnik pa nima dosti kapitala, ter dela skoraj vedno le s kreditom. Oba ta dva gospodarska faktorja sta večinoma v denarnej zadregi in zarad tega iskati morata kredita; tako padeta v roke oderuhom, kateri njuno denarno zadrego vporabijo, in jima izposojajo pod najkrutejšimi pogoji. Naposled ju prižene tako daleč, da se njuno zadolženo posestvo po rubežni proda, njuna rodbina pogine v bedi, ona pa se udasta pijančevanju in življenje svoje končata v siromaštvu ali še celo v ječi. Dežela in država pa ima potem mesto gospodarskih faktorjev, kateri naj bi pospeševali občno blagostanje, katilinarična bitja, ki so le nepotrební članovi države, katera jih mora rediti.

Z omenjenim zakonom hoče torej ministerstvo Taaffejevo vsaj jeden uzrok slabega gospodarskega stanja odstraniti. Umeje pa se, da s tem še ni vse doseženo; kajti, če se kmetu in malemu

obrtniku odtegne dragi vir kredita, še ni dokazano, da ne potrebujeta še dalje kredita. Potrebujeta ga tudi potem v istej meri. Mora se tedaj skrbeti, da ga ali v resnici ne bosta več potrebovala, ali pa da ga dobita na ceneji način kot do sedaj.

Ministerstvo je pokazalo v obeh ozirih dobro voljo.

Tukaj moramo na važne besede sedanje vlade opozoriti. V odgovoru na interpelacijo Hohenwartovo v seji državnega zbora dne 25. januarja t. l., zadevajočo slabo stanje gospodarskega občinstva in sploh kmetijstva, je grof Taaffe obljubil mnogovrstne postavne spremembe in sicer: premembo pristojbinskih zakonov, znižanje pristojbin pri premembi posesti vsled dedščin, okrajšanje obravnave pri malenkostnih zapuščinah in prihranjenje nepotrebnih stroškov, udeleževanje države in dežele pri izboljševanju zemljišč, podporo in pomnožitev visokih gospodarskih šol, uredenje tarif pri železnicah itd. Ministerstva predsednik je tudi poudarjal, da vlada premišljuje način, kako bi bilo mogoče posestniku pripomoči, da bi dolgove, za katere plačuje velike obresti spremenil v take, da bi plačeval od njih le male obresti.

Ta program vladin kaže žalosten naš gospodarski položaj, katerega pa vlada pripozna, ter išče sredstev, s katerimi bi ga odstraniti mogla. Srčno želimo, da bi jej bilo mogoče, svoje načrte tudi krepko izvršiti.

Vsakega prijatelja našemu ljudstvu sveta dolžnost pa je, da vlado v tem prizadevanju po najbolji moči podpira.

Da-si vse te obljube v prvej vrsti kmetijstvo zadevajo, vlada vendar skrbi tudi za obrtnijstvo s tem, da predlaga nov obrtnijski red, o katerem hočemo drugi pot govoriti. — Naposled pa je s postavo o obdačenju posojilnih družb, o katerih na družem mestu denšnjega lista govorimo, vpeljala olajšanje teh važnih zavodov, in s tem občinstvu dala priložnost, da si z vstanovitvijo takih zavodov samo pomagati more. O vrednosti takih zavodov na tem mestu ne moremo govoriti, ker je že sploh pripoznana in mi moramo svojemu narodu le gorko priporočati, da bi si vsaj v vsakem političnem okraju vstanovil tak zavod. Delavni kmet in obrtnik dobita potem vedno lahko in ceno kredita.

Vstanovitev takih zavodov v Nemčiji in na Češkem prinašala je ljudstvu veliko korist. Ta vstanovitev tudi ni v nobenem oziru

težavna in odgovornost, če se pošteno in vestno ravna, je mala. — Mi nobene priložnosti ne bodemo zamudili, da bi si ne prizadevali za vstanovitev teh tako koristnih zavodov za naše ljudstvo. Radi tega bodemo še večkrat o tem tako važnem in zanimivem predmetu govorili. — S postavo zoper oderuhe nameravala je vlada varovati dolžnika, z drugimi postavami pa v korist javnemu kreditu varuje tudi upnika in sicer s postavnim načrtom: o pobijanji pravnih dejanj, ki se tičejo premoženja plače nezmožnih dolžnikov in s postavnim načrtom: s katerim se spremené in oziroma dopolné v obrambo upnikom proti škodljivim dejanjem njihovih dolžnikov nekatere določbe konkurznega reda, eksekucijskega postopanja in kazenskega zakona.

Po sedanjih postavah je vselej mogoče plače nezmožnemu dolžniku pravna dejanja na popolno legalen način izvrševati, ter tako v škodo upnikovo odtegniti celo ali le del svojega premoženja v svojo ali svoje obitelji korist.

Radi tega daje prvi omenjenih postavnih načrtov upniku pravico, po civilnem poti taka dejanja dolžnikova pobijati in si tako zagotoviti svojo terjatev.

Drugi načrt pa ima namen, sedanje postave, ki pomagajo dolžniku na škodo upnikovo taka dejanja izvrševati, spremeniti in dopolniti.

V tem načrtu nahaja se naslednja določba: Kdor za časa, ko mu žuga eksekucija odstrani vrednostne dele svojega imenja, da bi tako ne zadovolil upnika, ali pa če jih proda, poškoduje, uniči ali na drugačen način njih vrednost zmanjša, ali si izmisli dolgove, ter simulira pravna dejanja, kriv je, če se v njegovem činu ne vidi ostreje kaznjivo dejanje, prestopka, in kaznovati se mora z zaporom od treh mesecev do jednega leta, pri obtežujočih okolščinah z ostrim zaporom od šestih mesecev do dveh let; kazen sokrivcev in soudeležencev se premeri po določilih kazenskega zakona od 27. maja leta 1852 (drž. zak. št. 117.). Določilo drugzega oddelka §. 183. kaz. zak. dene se ob moč.

Posebno v naših deželah se rado primeri, da devastirajo eksekuti na škodo hipotekarnih upnikov zarubljeno pohištvo, gozde, vinograde itd.

Sedanji zakoni ne dajejo pomoči proti takemu uničevalnemu postopanju, in sodnije radi tega niso mogle pomagati, kadar je prestrašeni upnik prosil postavne obrambe. (Določbe c. kr. kasačijskega dvora od 5. julija leta 1875, št. 2370 in od 23. avgusta leta 1878, št. 1576.)

Že dné 18. oktobra 1878 je sklenil štajerski deželni zbor, da se ukrene zakon v obrambo tabuliranih pravic pri devastacijah hipotekarnega premoženja.

Jednak sklep je sklenil tudi kranjski deželni zbor dné 21. aprila 1877. — K tem sklepom je dalo povod posebno to, da pri množecih se slučajih zadolženi posestniki svoja posestva, če jim preti eksekucija, njive in gozde uničujejo, pohišta razdevajo in pokončujejo in tako posamezne dele za se vporablajo, na drugej strani pa, da se proti takim dejanjem ne more klicati kazenski zakon na pomoč.

S tem bode nehala pomanjkljivost naših sedanjih zakonov. — Iz vsega tega se razvidi, da ima ministerstvo Taffejevo resno voljo, ozdraviti zevajoče rane našega gospodarskega življenja.

Obdačenje posojilnih zadrug.

Spisal dr. J. Vošnjak.

1. Dozdanji način obdačenja.

Med najimenovalnejše naprave, s katerimi se pomaga neodvisnemu rokodelcu in zemljišnemu posestniku ob časih denarne stiske in sploh v konkurenci proti velicemu kapitalu, spadajo hranilne in posojilne zadruge. Čem bolj veliki kapital preti uničiti celi srednji stan v državi, ter vstvariti malo peščico bogatinov tik neštevilne proletarijatske mase, tembolj je treba premišljevati in skrbeti, kako se ustaviti nenaravnemu in nevarnemu socijalnemu stanju, kateri izvira iz rastočega nadvladanja velicega kapitala in pogina dozdaž še neodvisne mase v obrtih in na kmetih delujočega ljudstva. Države bi morale vso pozornost obračati na socijalno vprašanje, ne pa mirno gledati, kako narašča moč one socijalistične stranke, ki ima v svojem programu uničenje dozdanjega državnega in socijalnega reda, morale bi podpirati vse naprave, s katerimi se ohrani in okrepi dozdaž še neodvisni srednji stan, ne pa, da jih zavirajo

s fiskalnimi naredbami, kakor se je pri nas godilo hranilnim in posojilnim zadrugam.

Naložil se jim je namreč zraven pridobitnega (Erwerb-) tudi prihodninski davek (Einkommensteuer) in sicer v istej visokosti, kakor delniškim družbam. In vendar se na prvi pogled vidi, da so posojilnice po vsem druga naprava kakor delniške družbe. Pri delniških družbah se združi mnogo malih kapitalov, da si pridobe moč velicega kapitala, v posojilnicah pa je združenih več ali manj malo imejočih, delujočih ljudi, da si s skupnim kreditom pridobé denarna sredstva ceneje, kakor bi mogel vsak sam za sebe. V delniškej družbi je vplačan ves ali večji del kapitala; za delničarja se nikdo ne briga; pri posojilnici pa se pred vsem vpraša, kdo je zadružnik, kakih je lastnosti in zmožnosti; znesek vplačanega kapitala (zadružnih deležev) je neznaten. Posojilnice se vstanovljajo, da se velicemu kapitalu nasproti more zdržavati delovni človek neodvisen in zmožen konkurirati. Delniška družba išče kolikor mogoče velik dobiček; posojilnica ne išče dobička, ampak, kakor pravi zakon od 9. aprila 1873 v §. 1., namerava samo pospeševati obrt ali gospodarstvo svojih členov po skupnem delovanji ali po davanji kredita. Kako se je tedaj moglo zahtevati od posojilnic, da so morale plačevati zraven pridobitnega davka na podlogi patenta od leta 1812 še 10% prihodninski davek, ki znaša s prikladami vred povsod 20 do 25% čistega dohodka! Pri tem pa se je čisti dohodek navadno s takim načinom izračunal, da davek ni samo požrl celega čistega dohodka, ampak, da se iz tega dohodka še pokriti ni mogel! Nasledek tega je bil, da so posojilnice morale visoke obresti jemati od svojih dolžnikov, v nasprotji s svojim humanitarnim namenom.

Da pri tem ne gre za kake malenkostne denarne zavode, in da je zadružništvo jako važen faktor postalo v narodno-gospodarskem oziru, kažejo naslednje številke. Leta 1878 je bilo v Avstriji davku podvrženih 1119 hranilnih in posojilnih zadrug, ki so razpolagale z 19,720.000 gld. zadružnih deležev, 106,152.000 gld. hranilnih vlog, 3,638.000 gld. rezervnih fondov, 11,639.000 gld. družih fondov, tedaj z znatnim kapitalom 141 milijonov gld.)* Zraven posojilnic

*) Kdor si želi natančnejših dat, naj bere: Zur Statistik der österreichischen Vorschuss-Vereine. Statistische Monatschrift 1880. — Motivenbericht der Regierung (113) und des Ausschusses (162. IX. Session) des Abgeordneten-hauses; stenografisches Protokoll 61., 62., 63. Sitzung de 1880. Pis.

je v Avstriji 292 družih gospodarskih (konsumnih, magazinskih itd.) zadrug. Posojilnicam so davkarije izkazale dobička 1,213.892 gld., ter jim naložile pridobitnega in dohodninskega davka 356.286 gld., tako da so posojilnice z občinskimi, okrajnimi in deželnimi prikladami vred 1878. leta plačale do 700.000 gld. davka ali 60% svojega izkazanega dobička.

Leta 1873, ko se je z zakonom od 9. aprila uredilo zadružništvo, se je z zakonom od 21. maja pridobitnim in gospodarskim zadrugam dovolilo nekaj olajšav gledé koleka in neposrednjih pristojbin, a glavno breme, pridobitni in dohodninski davek sta se pobirala slej ko prej vzlic prošnjam in pritožbam vseh zadrug in vzlic neveselej prikazni, da so nekatere zadruge se razpustile vsled visocega davka, nove se pa niso vstanovljale.

V zimskeji sesiji 1879. državnega zbora je vlada vendar enkrat predložila načrt zakona o nekajih spremembah pridobitnega in prihodninskega davka za pridobitne in gospodarske zadruge in posojilnice. Vladni predlog se je v posebnem odseku, katerega ud je bil tudi pisatelj teh vrstic, temeljito pretresaval in znatno spremenil. Vlada je hotela davek olajšati samo kreditnim zadrugam in posojilnicam, odsek pa je veljavo zakona raztegnil na vse zadruge, tedaj tudi na konsumne, magazinske, stavbine itd. zadruge. Vlada je za podlago oproščenja od davka vzela znesek 5000 gld., ako posojilnica ne kaže večjega bilančnega aktivnega stanja. Zarad nejasnosti in pretečih preprirov je odsek se odločil za vsakoletni čisti dobiček do 300 gld. kot podlago oproščenja. Vlada je hotela pridobitni davek še naprej pobirati od posojilnic, če prav v manjšem znesku; odsek pa je oprostil zadruge tudi pridobitnega davka. To so bile glavne spremembe od odseka državnemu zboru predložene. Državni zbor pa je gledé na vladno izjavo, da sicer zakon ne dobi najvišje sankcije, restringiral odsekovske sklepe in se bolj držal vladnega predloga. A gospodska zbornica se je vrnila do sklepov odsekovskih, kar je napotilo poslansko zbornico, da je tudi ona v seji 18. decembra 1880 sprejela zakon, kakor je bil od odseka izdelan; 27. decembra 1880 pa je dobil ta zakonski načrt najvišje dovoljenje.

2. Obdačenje po zakonu od 27. decembra 1880.

Zakon velja za vse na podlogi zakona od 9. aprila 1873. leta (drž. zak. št. 70.) vstanovljene zadruge, katere se v svojem delokrogu

omeje na svoje zadružnike, če prav — in ta določba je važna — tudi od nezadružnikov denar najemajo ali blago kupujejo; dalje velja zakon za kontribucijske posojilne kase in za občinske posojilnice. Vse te zadruge bodo proste pridobitnega davka (Erwerbsteuer), prihodninski davek pa bodo plačevale samo tiste zadruge, katerih čisti dohodek (Reinertrag) 300 gld. na leto preseza. Zakon jako natanjko, in to je treba nasproti fiskalične namene tirajočim davkarskim oblastim, določuje, kako se ima zračunati čisti dohodek. V obče delajo čisti dohodek po bilanci izkazani presežki (Ueberschüsse), ki se kot obresti, dividende, tantijeme ali s katerim koli imenom razdelé, rezervnemu fondu pridadó ali na prihodnji račun zapišejo; dalje vsi zneski, kateri se rabijo

1. za povekšanje zadružnega kapitala;

2. za vrnenje denarnih vlog, hipotekovanih in družih iz dohodkov v bilanci ne izkazanih kapitalov. Vladni predlog je govoril o vrnitvi dolgov sploh, a potem bi kaka davkarska oblast lahko tolmačila, da se s tem misli na vrnitev dolgov v tekočem prometu. Zato je najbolje, da se jasno izreče, da spadajo pod to točko samo vrnitve zadružnih deležev, hipotekevanih in družih kapitalov, če se ne plačajo iz dohodka tekom leta, predno je po bilanci izkazan;

3. za poobrestenje na realnem posestvu podvzetja hipotekovanih kapitalov;

4. za darila in druga volila, če se ne dadó že obstoječim dobrodelnim zavodom. Mnoge posojilnice iz svojih čistih dohodkov podpirajo šole ali druge dobrodelne namene. Navadno se za taka volila plača pristojbina, tedaj bi od posojilnic darovana bila dvakrat od davka zadeta;

5. za plačanje prihodninskega davka.

V podlago za odmerjenje davka se ne smejo vračuniti:

1. bilančno predpisani dobički iz prejšnjih let;

2. dohodki iz objektov, gruntnemu in hišnemu davku podvrženih v znesku, ki ostane po stroških za nje izdanih;

3. stalne plače in remuneracije, katere dobivajo posamezni zadružniki, člani vodstva in nadzorstva za svoje zadrugi storjene službe;

4. obresti tujih v podvzetji rabljenih kapitalov;

5. isti del dohodkov, ki se rabi za odpis inventara, izgub ali za stvarjenje posebnih fondov (odpisovalnih, amortizacijskih, rezervnih, itd.)

Po teh natančnih določbah si lahko vsaka posojilnica izračuna znesek, kateri bode podlaga dohodninskemu davku, kar dozdej nikakor ni bilo mogoče, ker so se ravnale davkarije po raznih ministerijalnih naredbah, včasih nejasnih, včasih samim sebi protislovnih.

Dohodninski davek bodo plačevale le one posojilnice, katerih čisti dohodek bode presezal 300 gld. na leto, a tudi te v manjšej meri, kakor dozdej, namreč za prvih 1000 gld. le dve desetinki, za drugih tisoč pet desetink, in še le za višje zneske polni davek. Ako tedaj izkaže posojilnica 1000 gld. čistega dohodka, plača prihodninskega davka samo za 200 gld., pri čistem dohodku 2000 gld. samo za 1000 gld. Ob jednom se je sklenil zakon, vsled katerega so zadruga gledé premakljivega imetka proste pristojbinskega ékvivalenta (Gebührenequivalent), gledé nepremakljivega imetka pa so podvržene pristojbinskemu ékvivalentu v meri od $1\frac{1}{2}\%$ vrednosti s priklado.

S tema zakonoma pridobé posojilnice znatne olajšave, kajti večina bode ali prosta vsacega davka, ali le male zneske morala plačati, dočim so dozdej vse bile obdačene in služile kot ugodni predmet za povekšanje fiskalnih dohodkov. Naj bi zdaj tudi rodoljubi po slovenskih pokrajinah vstanavljali posojilnice, katerih je še le prav skromno število, da si bi v mnogih krajih potrebne bile v podporo našega srednjega stanu, neodvisnih rokodelcev in kmečkih posestnikov.

O naših pravnih reformah.

II.

Med prvimi našimi postavami imenovati se ima brez dvombe občni državljanski zakonik. Akoravno velja že 70 let — gotovo čestitljiva pravna starost — vendar shaja se dandanes z njim skoro še v vseh razmerah; in ako tudi ne, išče vsak jurist v zadregi tu pomoči z „analogijo“.

Sploh imajo tudi najpogumnejši reformatorji pred tem zakonikom neko posebno spoštovanje, vendar pa ni ostal brez prememb.

Gledé na tvarino, katero obsega občni državljanski zakonik, so te premembe neznamenite, z ozirom na namen, kateremu imajo ustrezati so jako velike važnosti. In posebno važne premembe zakona vršile so se pred kratkim gledé kuratorjev in zastavne pravice.

§. 269. o. d. z. pravi, da se ima za osebe, ki ne morejo same oskrbovati svojih zadev in varovati svojih pravic, ako nimajo očeta ali jeroba, postaviti kurator. In §. 270. ib. določuje, da naj se to zgodi, če imajo mladoletni v kakej drugej deželi (nego stanujejo), kaj nepremakljivega premoženja, ali če bi v posameznem slučaju oče ali jerob ne smela zastopati jih, če zblaznè ali znorè; če bi se spoznalo, da so zapravljivci; za nerojene, včasih za gluhoneme; za nenavzoče in kaznovance.

Gledé zastavne pravice pa zaukazuje §. 451. ib., da mora upnik zastavljeno stvar shraniti, če je premakljiva, če pa je nepremakljiva, mora svojo pravico zabilježiti v zemljiško knjigo. Tako državljanski zakonik o teh vprašanjih.

Če pomislimo, da se je ta zakonik promulgiral leta 1811 bo vsakdo priznal, da so te določbe popolnem zadostovale za kuratele in zastavne pravice tedanjega časa in tudi pozneje.

Te določbe imajo pred očmi ono sigurno, počasno in dragoceno postopanje, ki ga imenuje ljudstvo pri nas v obče „intabulacijo“. In to vse zadostuje za majhen promet, ki se vrši vedno v jako omejenem krogu, rekli bi za tisti promet z nekdanjimi idiličnimi poštnimi vozovi in korenitimi postiljoni brez železnic, ekspresov in družih tacih sedaj neizogibljivih reči. Tu gre vedno le majhen kapital in zelo polagoma od rok do rok. Ali ko pridejo železnice v deželo, s telegrafom, s tovarnami oživi se denarni promet, v mestih nako-pičijo se najedenkrat velike svote. Te iščejo porabe v velikih podvzetjih, v železnicah, rudokopih, tovarnah in drugod. Tu pa ne zadostuje več stara „intabulacija“, ker je prepočasna, pretežavna in predraga. Ne more pa zadostovati posebno še zarad tega, ker si je kapital vstvaril nove forme, ki se ne vjemajo več z nekdanjo starorimsko obligacijo.

Narodno gospodarski promet pospešil se je posebno s tem, da se je zelo razširil pojem nekdanje obligacije. Nastala so čisto nova dolžna pisma dvojne vrste: zastavna pisma kreditnih zavodov in razdeljena dolžna pisma, ki se morejo indosirati, na primer:

parcijale, prioritete in takozvane kavalirske srečke. Te nove podobe denarnega prometa nastale so ne gledé na to, ali je vravnana njihova pravna podlaga, samo zarad tega, ker so bile v narodnem gospodarstvu potrebne. Kapital, ki se je nakopičil v velikih mestih, iskal je svojega posla v enakih poprej neznanih podobah in kakor je že v vseh človeških stvareh, prišlo je nazadnje do tega, da se je reklo „sub iudice lis est“.

Mi konstatiramo brez vsake politike znano stvar, če omenimo, da se je enak razvoj, kakor smo ga omenjali, vršil pri nas z neko neravno hitrostjo do leta 1873.

Mi se lahko ponašamo „z nepričakovanim narodno gospodarskim napredkom“ reklo se je jedenkrat na merodajnem mestu, in kako in kolikokrat so se potem te besede po nemarnem imenovale „intra et extra muros!“

Leta 1873 — to je tudi zgodovina — prišla je katastrofa in z njo resno vprašanje: „quid juris?“

Občni državljanski zakonik in posebno poprej omenjene določbe niso povsem zadostovale. In to je popolnoma umevno, kajti vsled „nepričakovanega narodno gospodarskega napredka“ nastala so velikanska podvzetja: železnice, rudokopi; jemala so se velika posojila ne na navadna dolžna pisma, ampak na srečke. In kar je bilo največe veljave, elociralo se je v taka podvzetja tudi pupilarno premoženje. Poprej je denar curkoma lil iz skrinj bogatašev, sedaj pa je skušal vsakdo izterjati svoje imetje, kar najhitreje mogoče in skriti ga zopet pod ključ. Jednak položaj pa mora vzemiriti vsako vlado in vsak ljudski zastop, ki ne mara čakati s turškim fatalizmom splošnega pogina in tu vpije vse na postavno in državno pomoč.

Trojna pot bila je odprta postavodajalni oblasti v tej zadregi. Posestnik dolžnih pisem, katerih vrednost je postala najedenkrat zelo dvomljiva, naj brani svoje pravice sam na svojo roko — to je stališče občnega državljanskega zakonika, kolikor more priti tu v veljavo; — ali odločuje naj mej udeleženci večina; ali nepristranka tretja moč sodnik, oziroma po sodniku imenovani kurator.

De lege lata bi prvemu načelu — kakor je bilo že omejneno — ne imelo skoro nič ugovarjati se. Kajti v vseh privatno pravnih razmerah, naj si po naših postavah vsak pravni subjekt, ako je polnoleten in osobno brez pravnega pogrška, sam odloči

svojo osodo. Ali v našem položaji je to načelo jako težko izvršljivo in nas spravi včasih ad absurdum. Po tem načelu bi na primer posamezni imel pravico, če ima slučajno mnogo prioritet, spraviti velik del kake železnice na kant, prodati njena zemljišča, vozove in mašine; utegnil bi na kant spraviti cele rudokope ob času, ko si zaradi splošne obupnosti na denarnem trgu nihče ne upa, za količkaj primerno svoto kupiti jih. Eksekvent bi morda dobil jeden del svoje terjatve, ali milijoni bi se izgubili za večne čase. Da se tako razruši namen takih podvzetij, da je stvar tu že velike javno pravne važnosti, o tem ni dvomiti.

In kako bi vplivalo na javno moralo, ko bi več udeležencev najedenkrat hotelo priti po tožbi do plačila in bi pri raznih sodnijah pravde rešile se nasprotno, kar gotovo ni nemogoče!

Odveč bi bilo, na tanko razkladati, da je v privatno pravnih razmerah načelo večine nerabljivo. Pri vseh zborih delniških društev skoro brez izjeme — in kdor je imel kedaj kako delnico in se je udeleževal takih zborov, pritrdil nam bo brez premisleka — so prav za prav tisti velika manjšina udeležencev, ki pridejo k zborovanji, oni pa so ogromna večina, katerih ni za nobeno ceno spraviti skupaj. Reči se sme torej, da bi v našem položaji navadno manjšina odločevala o pravicah večine. V obče pa bi se žalil pravni čut, ko bi kdo le za trohico svoje pravice izgubil zaradi tega, ker je to večina sklenila. Kaj tacega bi se v privatno pravnem oziru tudi ne zlagalo z načeli občnega državljanskega zakonika.

§§. 833. do 838. o. d. z. omenjajo sicer večine upravičencev glede skupne lastnine in družih skupnih pravic ali izrekoma le z ozirom na upravo, na oskrbovanje skupne stvari. §. 841. ib. odločno pravi, da, če se ima deliti skupna stvar, ne sme odločiti večina, ampak vsi udeleženci morajo z delitvijo biti zadovoljni. Večine udeležencev omenja se tudi pri delniških društvih v kupčijskem zakoniku in pri konkursu. Ali razmere delničarjev upirajo se v prvi vrsti na statut, torej na pogodbo in se nikakor ne morejo primerjati z razmerami posestnikov dolžnih pisem au porteur. In pri konkursu ima večina udeležencev važne pravice le glede uprave kridatarjevega premoženja, ali nikdar in nikoli nima večina pravice, odvzeti posameznemu opravičencu le jeden košček njegove pravice in merito, da se mu na primer ne sme izplačati jeden del dividende, ali da mu ne gre vsa kvota, ki pri razdelitvi kridatarjevega premoženja pride

na oglašeno terjatev. Vse pravice večine obrnene so le na upravo, na oskrbovanje skupnega premoženja. Naše privatno pravo torej ne pozna večine v dejansstvenih, ampak le v formalnih vprašanjih.

In kdo ne bo pritrdil, da bi tudi zelo nevarno bilo na novo vpeljati to načelo v privatno pravo. Očividno je, da bi tu skoro nikdar ne odločevali pravni obziri, ampak koristi one stranke, ki ima slučajno večino. Stvar zdi se nam tako jasna, da bi bilo odveč utemeljevati jo z dejanskimi dokazi. Mislimo si le razmere posestnikov železniških prioritet prve in druge vrste. Kar je zadnjim na korist, more biti prvim na škodo. Če torej premožen posestnik prioritet druge vrste nakupi veliko število prioritet prve vrste, bo znabiti le-te majoriziral in prouzročil sklep, ki popolnoma nasprotuje koristi posestnikov prioritet prve vrste, in jako ugaja koristi posestnikov prioritet druge vrste. Kako se pri takej spekulaciji počuti železniški kredit — pri denašnjih razmerah velikansk faktor — tega nam ni treba na drobno razkladati.

Po vsem tem je priznanja vredno, da je naše postavodajalstvo pustilo na strani omenjeni načeli in izreklo se za to, da naj v popisanem položaji odločuje nepristranska oseba, — sodnik, oziroma po sodniku imenovani kurator.

O kazenskem uzroku.

Spisal Josip vit. Schneid pl. Treuenfeld.

Na Dunaji, o božiči 1880.

Oživljenje „Slovenskega Pravnika“ napolnilo me je z velikim zadostenjem, in to zavoljo tega, ker se je list vstanovil v času, ki trpi revščino na idealnih nameravanjih, in ker se listov namen na eksemplativen način razločuje od tistega nacijonalnega motoviljenja, katero se ozira jedino le na politične momente, zanemarja pa tiste kulturne pripomočke, s katerimi se vstvarjajo narodu v korist veliki in stalni napredki.

Oživljenje „Slovenskega Pravnika“ daje mi povod, da k vašemu delu donesem intelektualno svoje zerno, ter upam stvari koristiti, če vašemu listu izročim odlomke iz starejšega, mej leti 1868—1873 napisanega svojega dela.

Na prvem mestu poudarjam, da je delo, iz katerega so naslednja preišljevanja vzeta, hotelo preiskovati vtise, s katerimi upljiva časov duh na posamezne materije pravnega znanstva. Vse tukaj razvite misli so tako rekoč petrefakti hrepenenja, pri premembah v postavo-dajstvu in v pravnem izvrševanju dokazati slaba vplivanja po novostih hlepeče, svoje produkte neprestano spreminjajoče socijalne družbe.

Poskušal sem na primer dokazati, da so pravni pojmi po svoji natori stacionarni ostali, če se je tudi zakonodajstvo, spre-menljivo kot časov duh, konstantno od ljudskega (narodnega) prava odstranjevalo, ter se z ljudskim pravom v nasprotje postavljalo. Zgodovina cele najnovejše legislacije ilustrira boj pozitivnega zakona proti naturnemu (narodnemu) pravu.

Tako so posebno moderni procesni zakoni, ki s silnim svojim formalizmom, mnogobrojnimi svojimi postopani in z brezštevilnimi zunanji svojimi momenti napravljajo, da je materijelno pravo dostikrat skoraj neizpeljivo in anulirano.

Oči bodeča prikazen se mi vidi pri spremembah v kriminalnem pravu. Boj kazenskih teorij je to polje popolnoma preril. Vresničenje omenjenih teorij pa je vstvarjalo tako disharmonijo med zakoni in ljudskimi čuti, kakor se ne nahaja nikjer drugod.

Preiskujmo vprašanje kazenskih teorij! Ali je kazensko pravo od Boga gosposkam izročeno pravo; ali je vstanovljeno po takozvani državljanski pogodbi (Staatsvertrag) ali je pravičen nasledek doprinešenega zločinstva; ali naj se ima kot talijon, ali kot ekspijacijon; in ali konečno namerava resnično poravnanje motenega pravnega reda, o vsem tem se nahaja še dandenes toliko diferenc kakor tudi o tem, če se sme kazenski namen s kazenskim uzrokom pomešati, tako, da se uzrok kazni izpelje iz namena, katerega naj bi kazen kot pripomoček dosegla.

Iz tega čisto zavržljivega pomešanja pojmov nastale so mnogobrojne teorije, in teorij nijanse. Na primer: teorija poboljšanja, ostrašenja, psihologičnega pritiska, samolastne brambe, prevencije, političnega pokorjenja itd. Z vsemi temi teorijami se že čez 60 let učenjaki pečajo, in vendar se še sedaj vprašanje ni rešilo! Nasprotno! Ozir na teorije je na kazensko zakonodajstvo škodljivo uplival, katero je vsako kazensko sankcijo na kazensko teorijo pokladalo, in dimorfne delikte prevedelo z enakimi kaznimi.

(Konec prihodnjič.)

Razsvojenje cerkvenega premoženja.

V izvršenje člena XXX. konkordata, vsled katerega se cerkvena last (bona ecclesiastica) ne sme ni prodati ni z znamenitim bremenom obtežiti, ako ne privolita sveti stol in njegovo veličanstvo ali tisti, katerim bosta sveti stol in cesar ta posel naložila, sta bili izdani naredbi ministerstva za prosveto in nauk od 20. junija 1860 leta šte. 162. drž. zak. in pravosodnega ministerstva od 13. julija 1860. leta šte. 175. drž. zak. Prva mej drugim določuje, da je za razsvojenje (alienatio) cerkvene lasti vredne nad 100 gld. treba privoljenja politične deželne oblasti, da je razsvojenje cerkvenega premoženja neveljavno, ako so se predpisi te naredbe zanemarili, in da se dovoljeno razsvojenje v javne knjige le takrat vpisati more, ako politična deželna oblast izreče, da se je zadostilo posebnim, o razsvojenji cerkvene lasti obstoječim predpisom.

Druga pa v obče govori, da se sploh vsako razsvojenje in obteženje cerkvenega premoženja le takrat v javne knjige, namenjene v pridobitev stvarnega prava na nepremakljive reči, zapisati sme, ako se je prinesla izrečna izjava politične deželne oblasti, da se je zadostilo posebnim, o razsvojenji cerkvene lastine obstoječim predpisom, — in da se mora vsako vknjiženje razsvojenja ali obteženja cerkvenega premoženja politični deželni oblasti prijaviti.

O nepremakljivem premoženju govori le druga naredba v zaznamo javne knjige, katero ima v misli, in na drugem mestu, kjer pravi, da upniku prebendarja vzlic temu ostane pravica izterjati svojo terjatev iz pridelkov nepremakljivega prebendinega premoženja. Obe naredbi nositi na čelu zraven izjave, da veljati za vse cesarstvo, tudi izrek, da zadevati razsvojenje in obteženje premoženja katoliških cerkev, prebend in duhovnih zavodov. V tekstu obeh naredeb se rabiti besedi premoženje in dobro (bonum, Gut) zmešano in v istem pomenu, — kadar je pa o nepremakljivih rečeh govor, je to izrečno povedano.

Konkordat je bil z zakonom od 7. maja 1874 št. 50. drž. zak. ob veljavo dejan, ali §. 51. tega zakona določa, da te dve naredbi o razsvojenji in obteženji premoženja katoliških cerkev, prebend in duhovnih zavodov v veljavi ostaneti, razen določbe, da je k takim opraviлом treba odobrenja papeževe kurije.

Iz vsega tega bi se moglo sklepati, da veljati te dve naredbi za vsakovrstno cerkveno premoženje, za nepremakljivo in za premakljivo (tudi terjatve in druge premoženjske pravice); naredba od 13. julija 1860, seveda le takrat, kadar je razsvojenje in obteženje (če tudi le premakljivih reči, na pr. terjatev) zapisati v javno knjigo, namenjeno v pridobitev stvarnega prava na nepremakljive reči. Upravni sodni dvor je v nagibih razsodbe od 7. novembra 1879. št. 2133. izjavil, da so tudi pravice predmet lasti, tedaj dobra (§. 363. o. d. z.), ter je vporabil nanje naredbo od 20. junija 1860. §§. 286. in 287. o. d. z. razumevaje z besedami „premoženje“ in „dobro“ nepremakljive in premakljive reči, posebej tudi pravice (§§. 291., 292. in 298. o. d. z.). Tudi nakaz za oskrbovanje cerkvenega premoženja za ljubljansko škofijo od leta 1860 pravi na konci §. 14., ki navaja naredbo od 20. junija 1860, da so kot razsvojenje smatrati vsi stroški, za katere se mora prijeti po zakladnem premoženji, ter da v to kategorijo spada tudi napoved zakladnega kapitala, ako se kapital ne misli na novo izposoditi.

Sodnijska praksa je različna:

Oskrbništvo cerkvenega premoženja v N. je z dovoljenjem škofijskega ordinarijata cediralo na dolžnikovem zemljišči za cerkev intabulirano terjatev 500 gld., in je na podlagi cesije prosilo, da se prenos zastavnega prava za to terjatev na cesionarja vknjiži. Prva stopinja je prošnjo zavrnila, ker je ta cesija razsvojenje cerkvenega premoženja, ki je vredno nad 100 gld., pa se ni skazalo niti privoljenje politične deželne oblasti, niti se ni prinesla izjava te oblasti, da se je zadostilo posebnim o razsvojenji cerkvenega dobra obstoječim predpisom, kar oboje je za veljavo in za vknjiženje razsvojenja po naredbi od 20. junija 1860, št. 162. drž. zak. potreba.

Višja sodnija je prošnjo dovolila, ker naredba pravosodnega ministra od 13. julija 1860, št. 175. drž. zak. je le tedaj vporabiti, kadar je posla o razsvojenji in obteženji nepremakljivega premoženja, ter da za odstop terjatve zadostuje dovoljenje škofijskega ordinarijata.

Najvišji sodni dvor v tej stvari ni govoril.

Motenje v mirni posesti.

(Najvišega sodnijskega dvora dunajskega določba od 23. novembra 1880, št. 13315, s katero sta se nad-sodnijska odločba od 29. septembra 1880, št. 10888, in odlok c. k. mestne-delegirane okrajne sodnije celjske od 2. septembra 1880, št. 10475 odstranila.)

S pogodbo od 15. oktobra 1879 je grof Maks Montecucoli gojzdne parcele št. 345^a, 345^b, 344, 336^b in 336^c vitezu Ljudevit-u Manner-ju za 2600 gld. v ta namen prepustil, da sme gledé na gojzdne postave les iz teh gojzdnih parcel posekati. Pogodila sta se objednem, da se ima začeti sekati zadnji čas do 15. avgusta 1880. Z dovoljenjem grofa Montecucoli je začel vitez Ljudevit Manner že 12. avgusta 1880 sekati. V neki eksekuciji zoper grofa Maksa Montecucoli je bila njegova grajščina, imenovana Maierberg, h katerej spadajo tudi omenjene gojzdne parcele, dejana v sekvestracijo, in je sodnija odvetnika dr. Higerspergerja za sekvestra vpeljala. To se je zgodilo 19. maja 1880. Dostaviti je tu še, da se je bila pravica viteza Ljudevita Manner-ja, da sme omenjene gojzdne parcele posekati, 7. januarja 1880 v deželni knjigi vknjižila. Ker je jel vitez Ljudevit Manner 12. avgusta 1880 sekati, ga je tožil sekvester dr. Higersperger zaradi motenja v mirni posesti, in prepovedalo se je ob enem vitezu Ljudevitu Manner-ju glede na §. 9. cesarske postave od 27. oktobra 1849, da mora ponehati sé sekanjem toliko časa, da rzsodba črez to tožbo ni zadobila pravne moči. C. k. mestna delegirana okrajna sodnija celjska je z odlokom od 2. septembra 1880, št. 10475 viteza Ljudevita Mannerja obsodila.

Razlogi prvega sodnika:

S pogodbo od 15. oktobra 1879 je dokazano, da je vitez Ljudevit Manner ves les na gojzdnih parcelah 345^a, 345^b, 344, 336^b in 336^c, spadajočih k grajščini Maierberg od grofa Montecucoli kupil. Z odlokom c. k. deželne sodnije od 5. januarja 1880, št. 34853 je dokazano, da je ta pravica viteza Ljudovita Mannerja v deželnej knjigi tom. 9., fol. 249 pri grajščini Maierberg vknjižena. Zapisnik c. k. okrožne sodnije celjske od 19. maja 1880, št. 2545 konstatira, da je bil dr. Higersperger v eksekuciji Štefana Hummer-ja zoper grofa Montecucoli za sekvestra pri grajščini Maierberg vpeljan.

Vitez Ljudevit Manner sam potrdi, da je 12. avgusta 1880 začel sekati. Pogodba od 15. oktobra 1879 je kupčija in ne najemščina, ker je objekt porabljiva reč in je po §. 2. te pogodbe toženi ta objekt v last kupil. Po tem takem je toženi s to pogodbo dobil le pravico do posesti, in ne še posesti same, ker se je izvršba pravice zarad sekanja po §. 4. te pogodbe daljnej pogodbi pridržala. Toženi ne trdi, da bi se bila do 19. maja 1880, ko je bil tožnik za sekvestra vpeljan, po §. 4. omenjene pogodbe potrebna nova pogodba sklenila. In tudi, če bi bil toženi pred 19. majem 1880 v posest kupljenega objekta stopil, bi bil s tem, da je bil 19. maja 1880 sekvester vpeljan, prišel ob posest, ker sodnijski zapisnik kaže, da je bila cela lastnina grofa Montecucoli sekvestirana, in se iz tega zapisnika ne more dokazati, da bi se jedna ali druga parcela ne bi bila sekvestru izročila. Ker toženi sam da veljati, da mu je bila konec meseca julija 1880 sekvestracija znana, da pa vendar ni ničesar storil, da bi bil branil svoje pravice zoper sekvestracijo, da je bil tedaj s sekvestracijo zadovoljen; ker je zadnja dejanska posest na sekvestrovej strani, in ker je to posest toženi s tem motil, da je začel 12. avgusta 1880 les sekati, uslišati se je morala tožba sekvestrova.

Zoper ta odlok je toženi vitez Ljudevit Manner vložil rekurz do nadsodnije graške, katera je pa ta rekurz odbila z odločbo od 29. septembra 1880, št. 18888.

Nadsodnijski razlogi:

Po §. 5. cesarske postave od 27. oktobra 1849 se ima v pravadah zavoljo posestnega motenja preiskavati in dokazati samo zadnja dejanska posest, in motenje te posesti; tisti, ki hoče še le posest zadobiti, ali ki hoče močnejšo pravico do posesti dokazati, storiti mora to po rednem pravnem potu. Gotovo je, da je bil tožnik postavljen za sekvestra grajščini Maierberg in vpeljan v posest vsega k ti grajščini pripadujočega, do sedaj v lasti grofa Montecucoli stoječega zemljišča. To je dokazano tudi z odlokom c. k. deželne sodnije graške od 6. aprila 1880, št. 7219 in z zapisnikom od 19. maja 1880, s katerim se je izvršila vpeljava sekvestrova. Iz tega zapisnika je jasno, da je bil sekvester v posest vseh delov grajščine Maierberg, torej tudi v posest gojzda in parcel 345 ° itd. po sodnijski izročbi vpeljan. Da preide posest na sekvestra ni potrebno, da bi moral obhoditi vsak del mu izročenega zemljišča.

Najemna posest toženega zarad tega gojzda ni dokazana, ker porabe tega gojzda ni niti za določen čas niti za določeno ceno prevzel (§. 1090 o. d. z.), temuč kupil je le pravico, da sme iz gojzda še stoječi les posekati in odpeljati. Toženi dobi tedaj kupljeni les še le tedaj v pravo posest, ko ga poseka. Po pogodbi od 15. oktobra 1879, ker se ni nič gotovejšega dogovorilo, pred 15. avgustom 1880 ni smel sekati. Vknjiženje toženčevih pravic kot realno breme ni še dejanska pridobitev posesti. Da se je kupa objekt pred kupčijo izkazal, je naravno, ali v tem se ne vidi nikakoršen izročilen akt. Poznejša pridobitev posesti s pohojo, odmeničenjem, obgradenjem, zaznamovanjem, obdelovanjem ali s kakim drugim fizično razvidnim načinom se ni trdila; ker se gojzd k posekanju še ni bil izročil, toženi tudi po 15. avgustu 1880 brez vednosti in zoper sekvestrovo voljo s sekanjem ni smel pričeti. Če pa je pričel, storil se je krivega motenja posesti s samolastno pomočjo po §§. 19. in 339. o. d. z. Toženi je imel torej jedino le pravico, zahtevati izpolnitev pogodbe po rednem pravnem potu. Da je imel toženi od eksekuta dovoljenje do pridobitve posesti s sekanjem, s pričo J. Pröglhof, (tudi če je to popolnoma veljaven svedok), še ni dokazano. — Zoper to nadsodnijsko odločbo se je toženi vitez Ljudevit Manner (zastopan po dr. Josip-u Serneč-u) pritožil do najvišjega sodnijskega dvora, kateri je z določbo od 23. novembra 1880, št. 13315 obedve razsodbi nižjih sodnij zavrgel, in tožnika z njegovo tožbo zavrnil.

Razlogi najvišjega sodnijskega dvora:

Prašati je treba, je li bil tožnik v takej posesti, da je imel pravico tožiti. To vprašanje pa se mora zanikati. Po sodnji postavljeni sekvester se pooblasti, in se mu dolžnost naloži, da siloma gospodari čez sekvestrirani objekt, da sprejema in postavno porabi dohodke sekvestriranega objekta. Ta eksekucija na dohodke lastinskih in posestnih razmer in pravic tretjih osob ne spremeni. Vpeljanje sekvestra tedaj nima družega pomena in upljiva, kakor da se mu objekti, njegovemu gospodarstvu izročeni, razkažejo. V tem slučaju pa je zarad večkrat omenjenega gojzda vpeljani sekvester toliko manj kako posest pridobil, ker se je, kakor kaže zapisnik od 19. maja 1880, pri vpeljavi sekvestrovi naravnost na znanje vzelo, da je omenjene gozdne parcele zadevajoča pogodba z vitezom Ljudevitom Manner-jom vknjižina v deželni knjigi, da je

pogodbina že poplačana in da tedaj iz tega gojzda sekvestru ni nikakoršnih dohodkov pričakovati. Sekvester tudi ne trdi, da bi bil pred 12. avgustom 1880, ko je jel toženi sekati, kake posebne dejanja izvršil v že večkrat navedenih gojzdnih parcelah. Ako sekvestra v njegovem uradovanji, to je v prijemi dohodkov iz sekvestriranega objekta, kak tretji na nepravičen način moti, naj si išče po sposobnem potu varstva in pomoči; nikdar pa nima pravice tožiti zarad motenja v mirni posesti. I. L.—z.

H konkurznemu redu.

(Nadsodnijska odločba od 4. februarja 1880, št. 875, s katero se je razsodba c. kr. deželne sodnije v Ljubljani od 18. decembra 1879, št. 7856, potrdila.)

Zapuščina V. C. S—a v L. zagazila je v konkurz. Proti konkurzni masi je potem žena umrlega konkurznega dolžnika, gospa J. S. roj. M. vložila pred c. kr. deželno sodnijo v Ljubljani tožbo de praes. 18. maja 1879, št. 403., ter zahtevala, da naj se ji za izdane pogrebne stroške v znesku 336. gld. 28. kr. določi prvi red konkurznih upnikov in da se naj pred pričetkom konkurza naraščenim stroškom posmrtnice in inventure v znesku 55. gld. 28. kr. pripozna lastnost masnih dolgov. C. kr. deželna sodnija v Ljubljani je z razsodbo od 18. decembra 1879, št. 7856 tožbi v vsakem oziru vstregla.

Iz prvosodnijskih razlogov.

Tožnica trdi, da je k V. C. S—ovi konkurzni masi oglasila pogreba stroškov 336 gld. 28 kr. in stroškov posmrtnice in inventure 55 gld. 28 kr. Pogreba stroškom zahtevala je vmeščenje v prvi red, stroškom posmrtnice in inventure pa uvrstenje med masne dolgove.

Konkurzna masa je oglašeni terjatvi sicer likvidirala, ali samo v tretjem redu. Konkurzne mase oskrbnik oporeka namreč, da je tožnica te stroške za konkurzno maso založila, in da je bila opravičena ali zavezana, kake stroške za maso založiti. Iz priloge A ad I. se timveč razvidi, da je tožnica v tožbi navedene stroške iz svojega lastnega premoženja poplačala, ter si tako pridobila samo pravico do odškodovanja iz V. C. S—ove zapuščine. Ker je tožnica te stroške brez mandata in brez pravnega odstopa izplačala

(§§. 1412., 1422., in 1423. o. d. z.) ni stopila na mesto prvotnih upnikov. Stroški posmrtnice in inventure narastli so samo zapuščini, a ne tudi konkurzni masi, pri kateri naj si torej tožnica svoje odškodovanje v tretjem redu poišče. Ti ugovori se kot opravičeni spoznati ne morejo.

Konkurz se je pričel še le po smrti V. C. S—ovi, ko se je pri določitvi zapuščinskega premoženja razvidelo, da je zapuščina pasivna.

Tožnica, ki je pred pričetkom konkurza pogrebne stroške poplačala, je s tem izpolnila dolžnost, katera jo je kot mater in varhinjo V. C. S—ovih otrok vezala. Opravičena je torej zahtevati, da se ji iz zapuščine, in ker je ta zabredla v konkurz, iz konkurzne mase povrnejo mnogo-omenjeni pogrebni stroški.

Terjatvi vsled tega, da ju je tožnica sama poplačala, svoje narave spremenili nista, ter se morati sedaj na podlagi ravno tistega pravnega naslova iz konkurzne mase kot pogrebni in zapuščinsko inventarni stroški izplačati.

Pogrebni stroški so po §. 43., št. 1, k. r., vnesti v prvi red.

Stroški inventure so bili potrebni, da se je izvedelo in cenilo V. C. S—ovo zapuščinsko, in potem konkurzno premoženje. Te stroške mora masa povrniti po §. 29. k. r. in sicer kot mase dolg. —

Z odločbo od 4. februarja 1875, št. 875, je visoka c. kr. nadsodnija v Gradci predstoječo prvo sodnijsko razsodbo potrdila.

Iz nadsonijskih razlogov.

Pri vprašanji v kateri red da spadati po tožnici h konkurzni masi V. C. S—ovi oglašeni terjatvi pogrebnih in inventurnih stroškov, odločilna je jedino le narava teh terjatev, kratko nikar pa ne okolščina, da nista po prvotnih dolžnikih k masi oglašeni bili. Tudi je popolnoma brez pomena, da si je tožnica plačani terjatvi dala kvitirati in ne cedirati. Ker po §§. 1358. in 1423 o. d. z. je tisti, ki ptuj dolg poplača, sicer opravičen zahtevati, da mu izplačani upnik odstopi vse svoje pravice, ter da mu izroči pravne pripomočke. Ali nikjer ni ta odstop imenovan kot pogoj pravici do odškodovanja. Pač pa §. 1358. o. d. z. naravnost določuje, da stopi tisti, ki plača ptuj dolg, v pravice upnikove, in da je opravičen, zahtevati odškodovanje pri dolžniku, čigar dolg je izplačal. Vsled izplačanja po tožnici se v tem slučaju pri terjatvah ni

spremenil niti pravni naslov, niti glavni obseg. Tudi se ni izvršila novacija v zmislu §. 1376 o. d. z. Sklepati se mora, da sta terjatvi konservirali si pravno svojo prvotno naravo, tako da se morajo v konkurzu pogrebni stroški po §. 43. k. r. v prvi red, stroški inventure pa po §. 29. št. 1. lit. a, k. r. med masne dolgove uvrstiti.

Slovenščina pri tržaških sodnijah.

Advokat dr. Bizjak, kot zastopnik firmi Milesich in Dolenc, vložil je pri trgovinski sodnji v Trstu menjično tožbo v slovenskem jeziku. Trgovinska sodnja pa je prošnjo za plačilni nalog odbila, češ, da tožba ni pisana v uradnem (laškem ali nemškem) jeziku. Visoka nadsodnja v Trstu je potem vsled rekurza dr. Bizjakovega spoznala, da se mora slovenska tožba sprejeti in postavno rešiti. Baron Kemperle, nadsodnji predsednik, nasprotoval je temu sklepu, tako da je stvar prišla pred najvišjega sodnika.

Najvišji sodnijski dvor na Dunaji je končno potrdil odlok prvega sodnika, in sicer iz naslednjih razlogov.

In formalni pripoznala se je nadsodnijskemu predsedniku pravica, vstaviti dotični nadsodnijski sklep po §. 172. patenta od 3. maja 1853, št. 81., drž. zak. In merito pa se je tole izreklo: Odkar obstoji trgovinska sodnja v Trstu, se je pri njenem uradovanji rabil samo nemški ali laški jezik. To sta jezika, katerih se primorski trgovci pri svojih trgovinskih sklepih skoraj izključljivo poslužujejo.

Tako se je doslej brez izjeme ravnalo, kar se tudi popolnoma strinja s §. 13. o. s. r. Temu tudi ne nasprotuje ministerska določba od 15. marca 1862, št. 8651. Ker tej določbi je namen jedino le ta, da je Slovencu, ki družega jezika ne umé (!) mogoče poslužiti se v sodnijskih zapisnikih in vlogah slovenskega jezika. To pa le tedaj, če so uradniki zmožni tega jezika!

Ker pa se je v tem slučaju tožba vložila na podlagi nemške menjice, in sicer za tržaško trgovinsko hišo, katera je brez dvombe zmožna laškega ali nemškega jezika, tako nadsodnijski dvor ni mogel razvideti, da obstojijo pogoji, pod katerimi je raba slovenskega jezika pred sodnijami dovoljena.

Vsled te razsodbe ne moremo niti jeden trenotek več dvomiti, kako da se bode glasila razsodba najvišjega sodnijskega dvora v kamniškem, zadnjič v tem listu že omenjenem slučaju.

Ministerska naredba od 15. marca 1862, št. 8651, se v nadsodnijskem intimatu tako glasi:

Iz sodnijskih poročil se je visoko c. kr. ministerstvo prepričalo, da raba slovenskega, v nekaterih pokrajinah tega nadsodnijskega okrožja razširjenega jezika pri sodnijah v tisti meri, kakor se to godi po družih kraljevinah in deželah, v katerih prebivajo Slovani, sedaj še ni mogoča in to ne iz ozira na varnost in pospeševanje pravnega razvitja, in ne iz ozira na to, da niso vsi uradniki in odvetniki tega okrožja popolnoma zmožni pismenega slovenskega jezika.

Da pa se opravičenim zahtevam slovenskega prebivalstva zavoljo rabe slovenskega jezika pri sodnijah tega nadsodnijskega okrožja z ozirom na sedanje razmere kolikor mogoče vstreže, je visoko c. kr. ministerstvo za vse sodnijske okraje, v katerih stanujejo Slovani, določilo:

1. da morajo sodnije, kadar imajo opraviti s strankami, katere so zmožne jedino le slovenskega jezika, obravnavati v slovenskem jeziku, zaslišanja z obdolženimi in izpraševanja prič v kazenskih zadevah kolikor mogoče v slovenskem jeziku izvršiti, ter odločilne stavke zatoženčeve ali pričine izpovedbe v slovenskem jeziku zapisati v protokol;

2. da se zapisniki o storjenih prisegah, če je stranka prisegala v slovenskem jeziku, kolikor mogoče vedno sestavijo v slovenskem jeziku, in da se vsaj obrazec k prisegi v protokol postavi v slovenskem jeziku;

3. gledati se ima na to, da so pri kazenskih in končnih obravnava, če so obdolženi zmožni samo slovenskega jezika, uradniki in zagovorniki popolnoma zmožni slovenskega jezika; da se obravnava vrši v slovenskem jeziku, in da se razsodba in kolikor mogoče tudi njeni razlogi objavijo v tem jeziku;

4. morajo se v omenjenih pokrajinah v slovenskem jeziku pisane vloge od sodnij sprejemati, ter, kolikor mogoče v slovenskem jeziku rešiti;

5. dovoljuje se, da se pri slučajni potrebi za vsakovrstne pozive, varhinske dekrete, obljubne protokole, posmrtnice, edikte in za male, vedno enako se glaseče odloke vpeljejo slovenske tiskovine, in da se te tiskovine pri rešitvah vlog rabiti smejo.

Vsled meni izročene ministerske naredbe od 15. t. m. št. 865/pro. daje se o tem vednost nižjim sodnijam, katere naj se ravnajo po omenjenih določilih.

Ob jednom se tem sodnijam nalaga, da se ima v prihodnje pri vsakem slučaju, v katerem se bodo tej nadsodnji slovenski spisi predložili, na rubriki predložilnega poročila z nekoliko besedami naznaniti predložitev slovenskega spisa. Tudi mi imajo sodnije v 8. dneh objaviti uradnike, ki so slovenskega jezika zmožni v besedi in pismu.

V Gradci dné 21. marca 1862.

C. kr. nadsodnjiški predsednik:
Grof Mitrowsky mp.

O očetovej dolžnosti, skrbeti za izdrževanje otrok.

(K §. 141. o. d. z.)

(Najvišjega sodnijskega dvora določba od 4. novembra 1880, št. 9337, po katerej se je potrdila nadsodnijska odločba od 9. junija 1880, št. 4888, ki je odstranila rabsodbo c. kr. m. del. okrajne sodnije v Ljubljani od 31. marca 1880, št. 5605.)

Kranjski deželni fond, zastopan po c. kr. finančnej prokuraturi v Ljubljani, je tožil K. M., da bi kranjskemu deželnemu fondu v roko oskrbnništva dobrodelnega deželnega zavoda poplačal 128 gld. 10 kr., kateri so vsled likvidacijskega izkaza kranjskega deželnega knjigovodstva od 25. septembra 1879 za izdrževanje blazne toženčeve hčere Marije M. splošnej občnej bolnišnici narasli med letom 1876.

C. kr. mestno deligirana okrajna sodnja je z rabsodbo od 31. marca 1880, št. 5605, izrekla:

Toženi ni dolžan kranjskemu deželnemu fondu v roko oskrbnništva dobrodelnega deželnega zavoda v Ljubljani za svojo na oddelku za blazne v splošnej javnej bolnišnici ljubljanskej bivajočo, blazno hčer Marijo M. poplačati vsled likvidacijskega izkaza kranjskega deželnega knjigovodstva od 25. septembra 1879 med letom 1876 natekljih izdrževanja stroškov, na dan v znesku 35 kr., skupaj torej v znesku 128 gld. 10 kr., s 6% zamudnimi interesi od

tožbine izročitve; pač pa se obsodi tožnik, da naj toženemu s 16. gld. 66. kr. odmerjene stroške v 14. dneh pod eksekucijo poplača.

Razlogi prvega sodnika.

Po zakonu je oče svojega otroka izdrževati, to je preskrbovati ga z živežem, obleko, stanovanjem in z vsem potrebnim, toliko časa zavezan, dokler se otrok sam preživiti ne more (§. 141. o. d. z.) Dolžnost staršev, za izdrževanje svojih otrok skrbeti je torej omejena, tako, da ugasne v trenutku, ko postanejo otroci samostojni, ter so zmožni, preživiti se po lastnej svojej moči. Po tem se mora razsoditi tudi v predstoječem slučaju vprašanje, je li toženi za svojo polnoletno, pa blazno hčer dolžan poplačati vsled njene detincije v deželnej blaznici narasle stroške ali ne? S krstnim listom se je legalno dokazalo, da se je Marija M., hči toženega, porodila dne 22. avgusta 1837, da je torej 1. prosenca 1876, to je ob času izročitve v deželno blaznico, stala v 39. letu svoje starosti, ter bila polnoletna. Iz neoporekanega zagovarjanja toženčevega mora se dalje sklepati, da Marija M. ob času dosežene polnoletnosti ni bila samo zmožna, preživiti se samo sebe, ampak, da se je tudi dejansko preživila samo sebe; in da je bila opravičena, voditi svoja lastna opravila, ker so jo namreč še le meseca decembra 1875 kot blazno preklicali. Toženi torej nima nikake postavne dolžnosti več, za izdrževanje svojega otroka skrbeti, ker je ravno čas, v katerem je bil to storiti zavezan, že davno pretekel. Tožba sicer trdi, da je ta toženčeva dolžnost zopet oživela vsled blaznosti hčérine; ali ta trditev pogrša zakonite podlage, ker zakon ne pozna tacega oživljenja izdrževalne dolžnosti; temuč ga tako rekoč še celo izključuje, ker §. 141. o. d. z. izreka to dolžnost le tokoliko časa, „dokler“ (bis) se otroci sami živiti ne morejo. V tem §. pa ni dostavljeno, „ali če pozneje postanejo nezmožni, da bi se sami živili.“ Tožnikova interpretacija zakona bi bila torej opravičena le tedaj, če bi omenjeni §. previden bil s takim dostavkom.

Tožnikovo sklicevanje na §. 154. o. d. z. ni opravičeno, ker ta §. na jednej strani kot izjema ne pripušča nikake analogije, na drugej strani pa tudi predležočemu slučaju analogen ni, ker nalaga le otrokom dolžnost, starše, ako obožajo, spodobno preživiti. Obožanje in nezmožnost, preživiti se, pa nista identična. Tožnik bazira

svojo tožbo tudi na alegat B., češ da je toženi svojo dolžnost do iztoženega plačila sam pripoznal. Ali iz tega alegata se ne razvidi kaj enacega, ker ne obsega izjave toženca, da bode poplačal izdrževanja stroške, temuč samo prošnja, da naj bi deželni fond zavoljo sprejema Marije M. v deželno blaznico od njega ne terjal nikacega doneska. Ta prošnja pa ni pripoznanje dolžnosti do plačila. Tožnikova prošnja je tedaj popolnoma neopravičena, ter se je morala odbiti. Obsojenje tožnika v stroške je potem izviralo iz zakona (§. 24. zakona od 16. maja 1874).

Po apelaciji c. kr. finančne prokurature je c. kr. nadsodnija v Gradci z odločbo od 9. junija 1880, št. 4888, odstranila prvo-sodnijsko razsodbo, ter obsodila toženega po tožnikovi prošnji. V razlogih se bere:

Po §§. 139. in 141. o. d. z. veže starše in posebno očeta dolžnost, za izdrževanje svojih otrok toliko časa skrbeti, dokler se ti sami preživiti ne morejo.

Za slučaj, če je otrok, ki je bil že dosegel zmožnost preživiti se samega sebe, to zmožnost pozneje zopet zgubil zavoljo telesnih ali duševnih nezgod, zakon nima določila o vprašanji, kdo da je potem dolžan skrbeti za izdrževanje. Ali takega določila ni čisto nič potreba, ker je razumno samo ob sebi, da se dolžnost do izdrževanja otrokovega zopet tistemu oživi, ki je bil k temu že prvotno zavezan. Z oživiljenjem uzroka k dolžnosti oživi tudi dolžnost sama! Zarad tega ni dvombe, da je toženi zavezan poplačati za svojo blazno hčer v blaznici narasle izdrževanja stroške, (katerim se, kar se tiče zneska, ni oporekalo), tako da se je vsled tožnikove apelacije morala odstraniti prvega sodnika razsodba.

Po toženčevi reviziji je c. kr. najvišji sodnijski dvor z odločbo od 4. novembra 1880, št. 9337, potrdil odločbo družega sodnika. Razlogi so tile.

V tej stvari se mora rešiti vprašanje, je li oče zavezan skrbeti za izdrževanje otroka, kateri je po doseženi polnoletnosti in po doseženi zmožnosti, preživiti se samega sebe, to zmožnost po-zneje zopet izgubil.

Po pravici je druga sodnija to vprašanje rešila tako, da je izgovorila očetovo dolžnost; ker uzrok v §. 141. o. d. z. staršem naložene zaveze je ravno nezmožno stanje otroka. Kolikor časa je otrok v nezmožnem takem stanji, toliko časa živi tudi očetova

dolžnost. Ta dolžnost ni odvisna od določene starosti otrokove, ter zopet oživi, ako se omenjeno nezmožno stanje otroka zopet povrne. V §. 166. o. d. z. je določeno: Ali tudi nezakonski otrok ima pravico, od svojih staršev terjati njihovemu premoženju primerno preživljanje, izrejo, in preskrbljenje. Pred zadnjim stavkom stoječa besedica „tudi“ se pač drugače tolmačiti ne da, kakor tako, da se v tem stavku izrečena pravica prisodi tudi zakonskemu otroku. Tudi se dvomiti ne more, da sega v §. 166 izrečena pravica tudi v čas otrokove polnoletnosti. Tudi §. 1220. o. d. z. govori o dolžnosti staršev, svoje otroke rediti in preskrbovati; in §. 1481. o. d. z. določuje, da se dolžnosti, vtrjene v rodovinskem pravu in sploh v pravu oseb, n. pr. otrokom neogiblivo potrebno izdrževanje preskrbovati, zastarati ne morejo.

Da zakon otrokom prisoja pravico, od svojih staršev potrebno preskrbljevanje zahtevati, razvidi se neposredno tudi iz tega, da ima otrok pravico starše razdediniti za slučaj, če so ga v revščini brez pomoči pustili (§§. 768. in 769. o. d. z.). Če bi torej otroci pravice ne imeli, v potrebi od svojih staršev zahtevati pripomoči, potem bi se razumeti ne moglo, kako da se starši z razdedinstvom kaznovati smejo samo zavoljo opuščenega dejanja, katerega nikak zakon ne zapoveduje. Iz vsega rečenega sledi, da je toženi po zakonu zavezan, svojega otroka, ki je zavoljo duševne bolezni nezmožen preživiti se, preskrbovati in izdrževati, in da kranjski deželni fond vsled §. 1042. o. d. z. po pravici terja, da naj toženi za izdrževanje Marije M. blaznico odškoduje. To odškodovanje pa mora primerno biti toženčevemu premoženju in njegovemu stanu. Ker toženčeva dolžnost je le pod tem omejenjem postavno normirana. Ker vleče toženec na leto 800 gld. penzije, tako iztoženi alimentacijski donesek na dan v znesku 35. kr. ni pretiran, in to tem manj, ker toženi dokazal ni, da mora s tem dohodkom priživiti še druge člene svoje rodovine. —

Udeležba pri tatvini, doprinešeni v rodovini.

(K §. 186. in 189. k. z.)

Rokodelski učenec M. je vkradel svoje mater zlati verižico z medajlonom, vse skupaj vredno 30 gld. To zlatnino je D., kateremu sta njena provenienca in vrednost znani bili, za 18 gld. dalje

spečal. Okradena mati ni zahtevala, da bi se kaznoval M., pač pa se je obsodil D., ter je bil spoznan krivega udeležitve pri tatvini po §§. 185. in 186., odstavek a, kaz. zak.

Proti dotičnej razsodbi c. kr. deželne sodnije v Ljubljani od 2. oktobra 1878, št. 10626 vložil je D. pritožbo ničnosti v smislu odstavka 10., §. 281. k. pr. r., češ, da se je s svojim dejanjem krivega storil samo prestopka, ker bi se bil tudi M. vsled §. 189. k. z. samo zavoljo prestopka obsoditi smel, in ker se je s svojim činom okoristil samo za 3 gld.

Pri kasacijskej obravnavi, vršeči se dne 17. febr. 1879, je generalni advokat dr. pl. Frey pobijal pritožbo ničnosti, ter govoril tako-le :

„Že iz besed §. 186. odst. a, k. z. sledi, da kriminalna kvalifikacija udeležitve pri tatvini ni odvisna od pogoja, da je bil tudi tat kaznovan zavoljo hudodelstva tatvine. Pač pa je odvisna od vprašanja, je li udeležencu po znesku ali vrednosti reči ali po okolščinah znano bilo, da se je tatvina izvršila na tak način, da je postala hudodelstvo. Zakon je v tem oziru oprt na premišljevanje, da izvira nepostavnost udeležbe in partirarije iz zavestnega podaljšanja objektivnega pravnega žaljenja, izhajajočega iz prvotno doprinešenega delikta, da torej tudi udeleženec poškodovanemu še dalje škoduje, tako, da mora za svojo udeležitev, če je vedel, da se je po tatvini izvršilo hudodelstvo, kot hudodelnik pred sodbo poklican biti. Če kaki subjektivni momenti na kaznjivost tatovo vplivajo, to je pri udeleženci brez vpljiva, ker leta ni izvršil ravno tistega hudodelstva kot tat (§. 6. k. z.) Kakor se na jednej strani udeležitev pri tatvini tedaj, če je tatvina samo zarad osebnih tatovih razmer kot hudodelstvo kaznjiva, ne kaznuje kot hudodelstvo, tako se tudi na drugej strani tedaj, kadar se mora doprinešena tatvina kot hudodelstvo imenovati, kriminaliteta udeležitve ne pomanjša, če je tatovo dejanje individualno manj kaznjivo, ali še celo nekaznjivo.

Po udeležitvi doprinešeno zlo ni tedaj nič manjši, če se tat zarad tega, da ni še dosegel svojega štirinajstega leta (§. 2. lit. d. kaz. zak.), ali, ker se je tatvina doprinesla v rodovini (§§. 189. in 463. k. r.), kaznuje samo zavoljo prestopka. Po zakonovih besedah in tudi po naturi delikta samega je torej opravičena trditev, da se mora kriminaliteta udeležitve pri tatvini soditi brez ozira na manjšo ali celo izključeno responzabiliteto tatovo.

K vtemeljenju te trditve ni treba, da se pokliče s Herbstom na pomoč analogija končnega stavka v §. 5. k. z. O tej analogiji se tu govorilo ne bode; pač pa se omenjena trditev tudi s tem lahko opravičuje, da je pod prejšnjim kazenskim zakonom veljava tega principa vsaj za udeležitve pri tatvinah v rodovini, ali od tatu pod 14. leti doprinešenih, legislativno pripoznana bila.

Da po zakonu kriminalna odgovornost udeleženčeva od jednakomerne kaznjivosti tatove odvisna ni, se v drugem oziru tudi iz tega lahko razvidi, da je v odstavku b, §. 186. k. z. določeno, da se mora udeleženec, ki je iz večkratnih tatvin reči, skupno vredne več kot 25 gld., spečal ali za sé pridobil, kaznovati zavoljo hudodelstva, in sicer brez ozira na to, da so se morda prvotni zločinci s svojimi v nikaki zvezi stoječimi tatvinami krive storili samo prestopka. V pritožbi omenjena okolščina, da se je obtoženi okoristil samo za 3 gld., je brez vsacega pomena, kar je razvidno iz §. 186. k. z.“

C. kr. kasacijski dvor je pritožbo ničnosti odbil iz naslednjih razlogov: „Iz dejanskih, pred sodnijskim dvorom dokazanih okolščin sledi, da je že iz vrednosti 30 gld. obtoženemu hudodelna lastnost tatvine znana bila. Ta okolščina že zadostuje, tako, da se mora udeležitev pri tatvini omenjenih reči kot hudodelstvo obsoditi (§. 186., odstavek a, k. z.). Po kazenskem zakonu je udeležitev pri tatvini samostojno kaznjivo dejanje, katero z osobo tatovo ne stoji v nikakej direktnej zvezi. Pri kvalifikaciji tega kaznjivega dejanja kot hudodelstvo ali prestopok odločilni so samo v §. 186. kaz. zak. določeni momenti, nikakor pa ne osobne razmere prvotnega zločinca.

Dvomba na tem mestu nastati ne more, in to toliko manj, ker se vsled §. 186., odstavek b, k. z., udeležitev pri tatvini samo z ozirom na 25 gld. presegajoči skupni znesek ali skupno vrednost različnih, in tudi iz različnih tatvin pridobljenih in spečanih reči kot hudodelstvo kaznuje, in to tudi takrat, če posamezne tatvine v nikakej zvezi ne stoje, in so samo kot prestopok kaznjive. Ravno tako jasno je iz določil §§. 185. in 186. k. z. razvidno, da se pri obsodbi udeležitve pri tatvini na korist, katero si je udeleženec pridobil, ozir jemati ne sme.“

Kazenskemu sodniku pri krivi prisegi ni dovoljeno ozir jemati na važne ali nevažne odstavke v pri-sežnej formuli.

V sumaričnej obravnavi H. S. proti N. S. pcto. 60 gl. je zadnji z glavno prisego potrdil, 1. da se je H. S. samo za slučaj, če mu bode on (N. S.) naznanil, da pride k sejmu, zavezal, da bode za njega (N. S.) postavil svete Ane dan 1876 uto nekje v Tarnopolu; in 2. da je on (N. S.) pred sejmom H. S. objavil, da ute ne bode potreboval.

C. kr. deželna sodnija v Krakovem je z rzsodbo od 30. oktobra 1879, št. 19769 izrekla, da se N. S. odveže od zatožbe, da je prvi odstavek prisežne formule s krivo prisego potrdil, da pa se obsodi hudodelstva goljufije po §§. 197., 199., a, k. z. in to zavoljo tega, ker je drugi odstavek prisežne formule zavestno s krivo prisego potrdil.

V pritožbi ničnosti skliceval se je obsojeni na ničevnosti uzrok po § 281., št. 5. k. pr. r., češ da so besede prisežne formule med sabo v tako tesni zvezi, da so nerazdrobljiva celota. Zavoljo jedne in iste prisege se torej obtoženi ne more na jednej strani oprostiti, na drugej strani pa obsoditi.

Dalje se je pritožba sklicevala tudi na ničnostni vzrok §. 281. št. 9, lit. a, k. p. r., češ da je v civilnem procesu bila odločilna jedino le okolščina, je li obtoženi uto najel brezpogojno, ali s pogojem, da mora objaviti svoj prihod na sejm. Drugi odstavek pri prisežnem obrazci je bil čisto nepotreben, tako da se tudi tedaj, če se je ta odstavek s krivo prisego potrdil, sklepati ne da, da je obtoženi nameraval koga poškodovati, ali pa sodnijo zapeljati.

Z rzsodbo c. kr. kasacijskega dvora od 28. maja 1880, št. 2630 se je odbila pritožba ničnosti.

Iz razlogov:

Odstavka prisežne formule si ne nasprotujeta kontradiktorično, zatorej se v rzsodbi nasprotje razviditi ni moglo. In če se tudi razdrobljenje jednotne glavne prisege odobriti ne da, je vzlic temu opravičen izrek, da je N. S. v lastnej svojej pravdi pred sodnijo pri-segel krivo prisego. Ako jednega odstavka z dobro vestjo priseči ni mogel, tako bi se k prisegi ne bil smel oglasiti, in če bi bil

pred sodnijo izrekel, da prisege tako, kakor je formulirana, priseči ne more, bi ga sodnija k njej ne bila pripustila.

Pri predložitvi v pravnej moči stoječe civilne razsodbe ne sme niti stranka, niti kazenski sodnik premišljevati, kateri odstavki prisege so važni ali odločilni, in kateri ne. Merodajna je samo prisega, kakor je formulirana po civilni razsodbi.

(Po „Gerichtshalle“.)

Zgodovina občinskih pašnikov sploh, in njih vpis v novo zemljiščno knjigo.

Ko se je v starodavnem času nekoliko ali več rodbin v kak kraj naselilo in si ondi svoje stalno stanovišče izbralo, posedli in prisvojili so si vse ondi ležeče, neobdelane zemlje; čez polovico prisvojene zemlje razdelili so si med sé po razmeri števila rodbin in delalnih moči; vsaka rodbina si je na odkazanem kosu postavila hišno in gospodarsko poslopje, ga obdelala, ter ga v vrte, njive in travnike spremenila. Selo imenovali so vas in skupino naseljencev občino, srenjo ali sosesko. Vso drugo neobdelano in prisvojeno zemljo prihranili so si v skupni užitek in posest. Tudi v srednjem veku nastane gruntne gosposke, zastopane po grajščinah, so svojim podložnim naseljencem, to je kmetom, katerih hišno in gospodarsko poslopje z drugim zemljiščem vred je bilo navadno neločljiva celota in v urbarijo z jedno urbarsko številko zaznamovano in pod to vpisano, prepustile kos neobdelane zemlje v skupni užitek in posest s tem namenom, da so zamogli s pašo rediti svojim kmetijam primerno živino in da jim ni bilo tako težko zemljiščni davek opravljati in tlako delati. Tako so nastali takoimenovani občinski, srenjski, soseskine pašniki.

Ker so se tamošnji naseljenci večjidel z živinorejo pečali, bili so jim pašniki neogibno potrebni in zarad tega velike važnosti. Občinski pašniki, kakor jih hočemo dalje imenovati, bili so v začetku podlaga kmečkemu blagostanju, ne le v gospodarstvenem, temuč tudi v pravnem oziru. Občinski pašniki z gojzdi vred bili so ob jednom in neločeno namenjeni navadnim občinskim potrebam, kakor tudi stranskim potrebam posameznih občinskih udov; izkazali so se ob jednom kot jedina in mnogovrstna vkupna last, katera je

čem dalje bolj dobivala osnovo družbe občinske zveze. Zbog tega je po jedne strani občina kot taka imela pravico o občinskih pašnikih odločevati, njih užitek omejevati in vstanovljati način razdelitve. Po drugej strani imel je pa tudi vsak občinski ud nedotakljivo pravico, pašnik uživati in rabiti za svoje gospodarske potrebe, pasti svojo živino, ter se udeleževati perijodičnega žrebanja posamnih pašnikovih kosov za stranske potrebe. Pravica take vrste do užitka bila je potreben razvod društvene pravice, s katere postopnostjo se je tudi ta pravica razdelovala, odkar so se pričeli ločiti večji deležniki od manjših, in bila je po jedne strani v zvezi s politično-osobnimi pravicami in dolžnostmi v občini, po drugej strani pa priklina kmetije, katerej je šel užitek, in še le ta pravica pripomogla je poslednji k gospodarski celoti.

Odkar se je nekdanjo v kraji navadno občinsko gospodarstvo umaknilo svobodnemu osobnemu gospodarstvu, odkar so postale čisto politično-kmečke občine in ločene od stare pol zasebno-pravne osnove, odkar je najvišji postavodajalec s postavami pospeševal ločitev starih navad s tem, da se je izločilo čisto občinsko premoženje, izginil je skoraj povsod stari pomen občinskega sveta. Njegovi ostanki ostali so sicer, toda v prav različnih pravnih podobah, katere so izhajale iz starih razmer, deloma pa po izdanih dotičnih ukazih. Nekoliko občinske zemlje postalo je svobodno skupinsko premoženje dotične občine, do katerega je jedino le svobodna skupinska volja posameznim občinskim udom kot takim priznala stranske pravice. Nekoliko občinskega sveta je pa zopet svobodna solast določene vrste zemljiščnih posestnikov. Navadno imajo posamezni zemljiščni posestniki bolj ali manj močne stranske pravice stare vrste, katere so potem zopet odvisne ali od osebnih pogojev, ali pa izvirajo iz kmetije same. Pri tem se potem kmalu last prišteva političnej občini, kmalu posameznim občinskim udom, kmalu pa ima skupina opravičencev kot zasebna občina od politične občine različno pravno podstavo, in kmalu vjemati se obe imeni.

Iz tega se vidi, kako različne razmere, navade in okolnosti se nahajajo pri različnem občinskem svetu v našem cesarstvu.

Vprašanje nastane, čegava je dandenes lastina do nerazdeljenih vkupnih pašnikov na Kranjskem, je li občinska ali dotičnih opravičencev, oziroma zemljiščnih posestnikov?

(Dalje prihodnjič.)

Raznosti.

(Justični minister baron Streit) je odstopil. Dotično lastnoročno cesarjevo pismo izšlo je dné 14. januarja 1881. Vodstvo tega ministerstva pa je prevzel dr. Pražák.

(Državno sodišče.) Cesar je sprejel odstop barona Kraussa, predsednika pri tem sodišči. Na njegovo mesto pa je imenoval generalnega advokata dr. Jos. Unger-ja, ki je predsedništvo že tudi nastopil. Dr. Karl Habietinek imenovan je podpredsednikom pri državnem sodišči.

(Senata predsednik pl. Napadiewicz †.) V pričetku meseca januarja 1881 umrl je na Dunaji Eduvard Napadiewicz pl. Wiečkowski, senata predsednik pri najvišjem sodnijskem in kasacijskem dvoru. Rodil se je 31. julija 1812 v Lvovu, kjer je bil oče njegov, dr. Miklavž Napadiewicz, vseučilišni profesor pravne filozofije. Umerli bil je člen gosposke zbornice, podpredsednik pri državnem sodišči, in skrivni svétnik.

(Dvorni svétnik pri najvišjem sodnijskem dvoru, Fran Lettis) imenovan je prvosednikom dalmatinskej nadsodnji. Zmožen je v govoru in pisavi nemškega, laškega in srbskega jezika.

(V Pragi) sta dve pravniški društvi: „Právnícká jednota“ in „Všehrd“. „Právnícká jednota“ je imela 27. minolega meseca občni zbor. Iz tajnikovega poročila se razvidi: Predsednik društvu je bil c. k. dvorni svetovalec M. vitez Havelka, prvi njegov namestnik prof. dr. Ant. Randa, do smrti ud gosposke zbornice, drugi namestnik dr. Ljudevit vitez z Aulu. Členov je bilo v 1880. letu 293, mej temi 203 odvetnikov in odvet. kandidatov, 16 beležnikov, 12 profesorjev in docentov. Umrla sta pretečenega leta dva slavna uda: Dr. Karl Sladkovsky in dr. Brauner. Premoženja ima društvo 3614 gl.; knjižnica šteje 986 del v 1064 zvezkih. Časopisov pravniških je imelo naročenih: 2 česka, francoska, 1 laški in mnogo nemških. Sej je bilo 18, v katerih se je govorilo in predavalo o raznih prav. zadevah. Tudi dve knjigi sta se izdali: „Mestská Práva mest Brikiho z Licska“ katero sta uredila brata Jirečka, in dr. J. Hellerja: „Pripsevsky k nauce o narovnáni“ (Ausgleich). V občnem zboru l. 1878ega sklenilo je društvo prevzeti nase list „Právník“. Izhaja že 20to leto, dvakrat mesečno na poltretjej poli. Urednik mu je dr. J. Pražák. Odkar je prešel na društvo, mora se mu priznati velik napredek. Na leto stoji po pošti 6 gld. 80 kr.

Popravek. V članku „Pridržanje samostalnega preganjanja kaznjivih dejanj v glavni obravnavi“ v našem prvem listu se je vrnilo več razumljenje in smisel motečih tiskarskih pogreškov, katere s tem popravljamo: Na 7. strani v 2. vrsti od zgoraj naj se bere „podstava“ namesto „postava“; — na 13. strani v 4. vrsti od zgoraj „odsodi“ namesto „obsodi“; — na 8. strani v 6. vrsti od spodaj mora stati „§ 321“ mesto „§ 311“; — na 9. strani v 13. vrsti od zgoraj pa „§ 267“ mesto „§ 207“; — na 9. strani v 6. vrsti od spodaj mora biti citirana razsodba kasac. dvora broj „212“ namesto „broj 112“.

Listnica: G. Janko R—è v Pragi. Prosimo!

Izdaje in ureduje dr. Alf. Moschè. — Tiska „Národna tiskarna“ v Ljubljani.